

הערה

למאמרו ש ח. גלעד "על המחולות"

מונה הנביא במשל הכרם: עוק, סקל, נטע, בנה וחצב. יתכן כרם בלי מגדל-שמירה ובלי יקב, אבל לא יתכן קיומו של כרם לפני הכשרת הקרקע ולפני הנטיעה. אם נאמר ש"כרם" הוא הקרקע בלבד יהיה סדר הפעולות סביר:

(א) תחילה בחר הידיד את החלקה המת-אימה;

(ב) גדר אותה מסביב;

(ג) סקל את האבנים הגדולות והוציאן החוצה, מעבר לגדר;

(ד) החל בנטיעת הגפן;

(ה) הקים מגדל, בו ישהה בסוף הקיץ כדי לקיים מעליו שמירה מפני השועלים וה-גנבים;

(ו) השלים את המפעל ע"י חציבת יקב.

מובן ראשוני זה של "כרם" נשתמר גם בפרשת נבות הירעאלי: "כרם היה לנבות... אצל היכל אחאב... וידבר אחאב אל נבות: תנה לי את כרמך ויהי לי לגן ירק". חלקתו של נבות לא היתה נטועה גפנים, מפאת קרבתה לבית המלך, והיא היתה כשרה לגן ירק.

כיון שהחלקה הסמוכה לבית, הכרם, שימ-שה בדרך כלל לנטיעת גפנים ויתים. נוצרו המושגים "כרם גפן" ו"כרם זית", ברבות הימים נפוץ השימוש בתיבה זו לגבי גפנים ונתייחס לגפן בלבד. כיון שכך לא היה צורך בהגדרה הנוספת ונוצר המושג כרם — גן גפנים, והוא מצוי ברוב הכתובים במקרא.

דלמן מעיר שעד היום קוראים בערבית לחלקה הסמוכה לכפר, שנועדה לנטיעות, במונח "כרם".

הראיה של חיים גלעד שאזור שילה דל במטעי גפנים כיום אינה יכולה לשמש הוכחה לגבי תקופה קדומה. בסביבה זו נמצאת העיר גופנה, שנתפרסמה בגפניה, ומה-כרמים של בית-רימה ובית-לבן הביאו יין למזבח.

הקושי בהבנת הסיפורים על החגיגה הע-ממית הוא לא בהבדל בין כרם גפן לכרם זית כי אם במונח "כרם" עצמו שמתוך שיגרה אין אנו שמים לב להוראתו הרא-שונית.

אם נעיינ בכתובים בלא דעה קדומה ניווכח שהעברית המקראית מבדילה בין הקרקע לבין גידוליה. הוראתה הראשונית של "כרם" — חלקת קרקע. בקשר למצות כלאים נאמר: "ש דך לא תורע כלאים" (ויקרא י"ט, ט), ובהקבלה: "לא תורע כרמך כלאים" (דברים כ"ב, ט).

בט"ו באב עודם תלויים האשכולות על הגפנים ברוב כרמי ההר. וכי יעלה על הדעת לרקוד בכרם ולקלקל את הפרי?!

כיום הכיפורים עוד לא השירה הגפן את העלים והכורם עוד לא גזם את הענפים והגפן — אם היא סורכת או מודלית — מכסה את האדמה. ובכלל — אי אפשר לרקוד בכרם, כי הגפנים נטועות קרוב זו לזו ואין ביניהן מרחב מספיק למחוללות. ויש להביא בחשבון שבנות מבוגרות אינן נוהגות להתרחק ממקום המגורים, אינן יוצ-אות לבילוי ולמשחק לגנים ולכרמים הר-חוקים מן הבית.

גם משל הכרם שבפי ישעיהו יתפרש כהלכה אם נאמר שכרם במובנו הראשוני היא חלקה שנועדה לנטיעה. חמש פעולות

ב"צ לוריא